

Fővárosi levelek.

I.

Budapest, 1878. márc. 29.

A politikai zürzavar elérte tetőpontját s hirtelenséget kifejező fejrázással fogadják az újabb híreket, biztosan tudva, hogy éppen úgy hazudtolják meg ezeket nemsokára az újabbak, mint ezek a megelőzőket.

A mi ma történt abból ép oly kevéssé következtethetünk a holnap történésekre, mint a hogy nem tudjuk, hogy a következő óra rügyrepesztő szelid tavaszi napfényt hoz-e, vagy havas fergeteg; legalább március úgy viselte magát, s minthogy talán ápril helyett kitombolta magát attól szebb napokat várhatunk. A tavasz első hírnökei a fecskék még nem jelentkeztek ugyan, de egy másnemű hírnök tudatta már, hogy lesz valami. Hogy el ne találjanak késni a terézvárosi választók már megkérték jó korán ülésészeiket a közleg képviselői választások előkészítésére, szerencsésen van is legalább nyolc kandidátus.

De hát ez még semmi ahoz képest, hogy egy vidéki képviselő jelölt már előleges programot is adott ki, mint „bus lelke ábrándjait”. — Ugyan csak fecskék módjára röpkednek mindenfelé a többé kevésbé hírneves egyéniségek és államfiak s Budapest e hét elején egyszerre három herceg látogatása által lett megistizelve, a Chartresi herceg még itt időzik, míg Sturda és Ghika román hercegek már honn vannak. Utóbbiak nem kevéssé voltak meglepve azon kitünő fogadtatás által melyben a fővárosban részületek, annál inkább, mert Bécsben nem juthatnak hozzá azon szerencséhez, hogy Andrassy gróf színe elé bocsátassanak, — míg a magyar fővárosban semmi akadály nem gördült utójukba érkekezhetni a kikkel akartak. Türr tábornok estélyen tölték egyik estét, egy másikon, a népszínház előadásán is megjelentek. A románfiak tisztelgőküldöttsége előtt nem mulaszták el a „szövetségeseik egészséges megszapulását”, intve egyszermind az ifjakat, hogy nem időszerű a magyarországi „hangulattól való eltérés.”

A jó románok gondolkodásmódja bizony nagy metamorphosison ment át, a mit eléggé jellemez egy román ismerősem azon észrevétele, hogy a magyar lapok ujabbban egészen rokonszenvenessé lettek előtte, úgy veszi észre, hogy irányuk kezd megváltozni! — (Mintha bizony nem őt változtatta volna meg Bessarabia kérdése.)

Mint hogy fecskéről szóltam, maradjunk azoknál! Vagy nem első fecske-e egy olyan operette, mely nem bohóságok tömkelegéből van szöve? Melyben egész órahosszat semmi ostobaságot nem beszélnek? Hol a személyek sem külső megjelenésükben, sem beszédükben nem karrikatúrák? A szöveg szerzői darabjukat „romantikus”-nak nevezték el s már valóban megfelel.

A közönséges emberek közt felnevelt gróf-kisasszony akkor tudja meg eredetét, midőn a grófi vőlegény megtalálta; egy egész felvonás az elátkozott, kísérteties hírből álló kastélyban foly le hol titkos okmányokra bukkannak; a hűtlen szolgát lealcázzák, mire ez megőrül, majd észére tér, mindent jóvá tesz, bocsánatot nyer. Egész halmaz a regényes momentumoknak. A zene — Robert Planquette compositója — kitünő, s némely dalai az embert önkénytelenül utánuudolásra készítetik.

A darab (a corneillei harangok) főszerepét a fiatal Szilgigéti viszi, elég ügyesen, a mi Soldosné után, ki a fővárosi közönséget oly annyira elkényeztette s ki most a vidéken teszi örjögökké az embereket, elég dicséret. — A képző művészet is repített egy fecskét, nem Budapestest ugyan, hanem Bécsben, a miről beszélni nem szűnnek meg a lapok. Ez Makart festménye: V-dik Károly bevonulása Antwerpenbe. A kép alakjai kivétel nélkül kedvesek e mellett a bécsi élcnél („Wiener Witz”) kifogyhatlan tárházat képezi az, hogy a lenne fátlyoszerű mezekben sőt néha csaknem paradicsomkór costumeben szereplő nőalakok nagyrésze Bécs legnevezetesebb népségeinek arcát viseli, a mibe ezek aligha egyeztek volna bele, ha előre tudják, milyen lesz az arc folytatása. Kétségtelen azonban, hogy akad a szép nők közt olyan is, ki e miatt éppen nem neheztel a művészre; hiszen a Bonaparte család egyik népsége is mintájul ilt Canova Venusához, s midőn egyik barátja elformáldva kérdezé, hogyan tehetta ezt? naivul (!) felelé: „hiszen a műterem jól be volt fűtve.”

A női természet rejtelmi! Olasz opera, német opera, hangverseny tucat száma, estélyek mindenféle kiállítás, mind nem volt elég. Rém dráma kellett és láttak valódit, nem komédiát. — A Simmere méregkeverőné porének tárgyalásakor a hallgatóság két harmad részét legalább mindig a nők képezték és a kik elajulnak ha megszurja a tü ujukat, a kik könnyekre fakadnak a szinpad tragikusának bukása felett s irtozatosan illetlennek tartják, hogy Molière „Képzelt betegnek oly gyakran kell a szinpadról eltűnnie; azok a törvényeszi teremben megjelennek (mikor olyan leleplezések történtek (nem restelték s az iszony miatt — egy sem ájult el, sőt a néha néha felharsanó nevetés tudatá, hogy jól mulatnak).

Nemsokára Páris fog szárnynak ereszteni egy fecskét, a világkiállítást, a béke egy nagy művét, mely szőpergés és kardcsörgés közt született. Bámulatunk keltheti fel azon nemzet, mely hét évvel

egy békekötés után a mi által látszólag tönkretett; képes volt ezt létrehozni, egy esemény melynek politikai, művelődési és gazdasági jelentősége előre közelítőleg sem ítelhető meg. A közkiállítás május 1-én nyílik meg.

A tavasz közleg hírnökeit egy híres „jó ma dá r” is megelőzte; a Bécsbe rándult Ignatieff.

Céljai sokak és nagyok. —

De a közmondás szerint: a sok megárt.

— Gy. —

II.

Budapest, 1878. márc. 29.

Midőn az áprilisi új énegyedben viszont találkozni szerencsém van, engedje meg t. szerkesztő ur, hogy a „Nemere” tisztelt olvasóit s az esetleg e lapok olvasóhoz fűződő új előzeteket, illetőleg nagyrabecsült olvasóit üdvözölhessem.

Első sorban is nem kezdhetem érdekesebb tárgyjal mai leveletem, mint a böjti első nagy philharmoniai hangversennyel, melyet tegnap tartottak meg Erkel Sándor karnagy vezetésével a Vigadó nagytermében.

Érdekes volt, hogy a hangversenyen Welt Mária asszony, bécsi cs. kir. kamara-énekese is közreműködött. A műsor a legérdekesebb volt.

Az első pont A-dur 4 tételű symphonia Mendelssohnól; az egész tele lyrás hangulattal, mint elragadó szépségekkel. A második és harmadik rész valóságos dallamringásból állott.

Ezután következett Weber „Oberon”-ja. Eből Welt asszony az „Ocean” című magándalt énekelte, kiserve az egész színházi zenekar által. Tiszta csengésű hangterjedelmével valóságosan elragadt, folyton bámultatt. A legfrappansabb magasságban is könnyen énekel. Még szebb volt Thomas „Hamlett”-jéből hallani „Ophelia” magánjelenetét. Széledélgés emelkedő hang, trillák, crescendoi, pianissimoi utólrhetlenek. A lelkesedés, mely ezután kitört, valóságos vihar volt. Staccatói, skálái, olyanok, hogy az énekművészet egén valóságos tünteményt képez.

A bécsi lapok Welt asszonyra Bécsben, hol 12 éven keresztül énekel s mint drámai dalművész-nő egyetlen a maga nemében, dacára ritka művészetének kigyót, békát kiabáltak. És vajton miért Ah, huncut a német! Azért, mert nem megnyerő alak. Most bezzeg, hogy Bécsből eljön, tépik hajukat!

Welt asszony 28 éves korában lépett nyilvánosság elé, midőn Schubert „Ave-Mária”-ját énekelte egy házi hangversenyen, nem gondolva rendkívüli művészi pályára, hol phenoment képezend. E dal volt az, mely felkelté lelkét s az elragadtatás, miután indító okot képezt az énekművészeti pályájára.

Maholnap itt van április elseje, melyet boldondok napjának (all fools dar) neveznek. Ezt az egész kontinensen megtartják s az emberek szívesen türik a megtérítést, akár a csörgő sípkát, melynek csörgésétől nagyon sokan félnek. Hiszen vigyáznak is, számitják áprilist, nehogy áprilisbe ütközzenek.

A mai időben sok körülmény mutatja, hogy gyakran jobb boldondnak lenni. Im, nézzük kedves olvasók, Shakespeare tragédiáiban nem bohócjai a legmulatságosabbak, legnagyobbbszerűek? De mit mond Charles L. Őt csakugyan felülteheték egykor, mert azt mondá, hogy „a ki boldondt akar csinálni belőlem, emberre akadt, mert én nem védelemzem magamat, sőt ha vélem, hogy felülteni akar, saját sípkáját teszem fejemre.”

Szegény boldondok! Mennyi fog akadni, kik egy vagy más szín alatt járkálnak házról házra, sőt faluról falura s utasítottak tovább. Az ilyenek csakugyan „kakukot vadásznak”. — Menek, viszi őket az áprilisi bolyongás s midőn a kakukot szólni hallják, ovatosan közelednek feléje. Ah, itt van! Innen jön a hang. Nevetésgések. — Hányszor, oh hányszor várták, de hiába, hogy feleljen; a kakuk odább, más fára repült, pár gunyos szóval csalta a boldondot, ki követte, követte, hogy étvágyát kielégítse.

Ah, de itt van április, csitt! Phoebus dicsőségesen hajta már fogatát. Kérdem már most szíves olvasók: vajton honnan veszi eredetét az áprilisi és öntudatos boldondjai? Sokat írtak ezekről s tisztában még maig sincsenek. Felültették egyik a más s annak eredeti oka mi volt, nem tudták megmagyarázni. Azt mondják némelyek, hogy az első áprilist Noé jártatá galambjával, mely nem tért vissza a bárkába csupa szegényletében, vagy tán haragjában. Mások meg azt mondják, hogy nagyon régi szokás, még abból az időből, midőn minden minden következtetésből, ártalmatlan alakját a régi keresztények ildomnak találták s azt meg is szenvedni az utókorak. Sokat olvastam az áprilislőr s én azt vélem, hogy a római saturnáliák maradványa. A többi okadatolást másokra bízom.*

Ámde t, szerkesztő ur, fővárosi levelet írok, nemde s mégis semmi fővárosi dolgot nem írtam.

Dr. Szaboky Adolf jeles tanár és az országos magyar ipar-egyesület elnöke összegyűjtötte hazánkban tudvalevőleg az összes, magyar nyelven megjelenő hírlapokat, a végből, hogy azokat a párisi közkiállításra beküldje. A vaskos csomag 800

* Kár ezért a historiat előbrantani és vessződnyele. Az áprilisi jártatás-oka ezen hónap boldondikus természetében rejlik, mint a széky mondja: ez olyan boldond hónap, hogy egy nap alatt benne hét nyár és hét tél van.

kilogrammot nyom. Párisba már el is küldötte. A díszes kötetű csomag visszakerülte után nemzet muzeumunknak fog ajándékozhatni. — Szaboky be akarja bizonyítani gyűjteményével, hogy a magyar hírlapirodalom felett és kiterjedt s hogy a magyar nyomda-ipar minő ipart fejlesztett ki, melyel nyomdászaink hírlapjaikat kiállítani szokták.

Fővárosunk új életet él, a farsangot élvező közönség keresi a nap melegét, hisz úgy ömölnek a járdákra, melyet hébe-hóba a nap melegit fel. A déli órákban bár merre menjünk, az ablakok kinyitva vannak, ha azon friss lég lopózhatnak be. Mindenki igyekszik elhagyni a szobákat, keres frülést, szórakozást, mely lényünket fölfrisíti. — Mennyire is elkábitottak a táncrémek, salonnák patchoulléja és bouquetje, a rettenetes pszma, melytől alig nyerünk új lélegzetet. Elkábitottak, halálszagot terjesztettek terméikben, sáppadtak tevék arcainkat s ma egy édes sohaj tör ki mindenki kebléből. El a szabad természet világra, mely erőt ad idegeinkbe és pirt csal orcánkra.

Tavasz, tavasz! megifjult képedet
Ugy nézem, mint hú mátká kedvesét“

A viszontlátásig!

H. Dózsa Géza.

Az 1877-iki orosz-török háború.

(Vége.)

Hogy a felkelés hol kezdődött és hogy végződött, az tudva van. Törökország igen engedékeny volt, sokat hallgatott Ausztriára. Az áll, hogy ha ellenségemet legyőztem, le is fegyverzem, hogy többet ne ártasson. Hogy a törökök ezt nem tették, eléggé bámultam. Oláhország hűtlenül viselte magát, mert ha a szerbeknek Oroszországból küldött hadi sereket és katonaságot, a hogy illet volna, át nem bocsásná: a szerbek félannyi időt sem harcoltak volna, mint a mennyit harcoltak. Ezért a török sereg legnagyobb részének Oláhországba kellett volna átmenni, azaz Oláhországot katonasággal el kellett volna ársztani és török-szakad, le kellett volna fegyverezni.

Egy további teendő lett volna Kalafat katonasággal jól megrakni, Widdin és Kalafat közt egy, Silistria és Kalaras közt három hajóhidat kellett volna felállítani s a megszálló seregek egy részét a Pruthig kellett volna elbóltolni. Ez esetben a dolog kimenetelre a következő: Ha Szerbia s Románia le van fegyverezve, a törökök két fő ellensége tehetetlenné lesz; egy további előny az lett volna, hogy az élemezés ellenséges földön történik és ha az oroszok később előnyomultak volna is, a nagy bójtje jutottak volna. Feltéve, hogy a törökök a Pruthnál győznek, rövid idő alatt orosz földön lehetnek, ha pedig vesztenek, visszavonulnak a Seret-vonalra; ha itt sem tarthatják magukat, a Julomnica-vonalra hátrálnak és ha itt is vesztenek, akkor az addig egy nagy hidőre átalakított Kalaras vonulnak s onnan a hajóhidakon át mennek Silistriába.

Hiszem, hogy némely tisztelt olvasó azt fogja gondolni, vagy mondani: „Ez mind szép beszédnek, de a számítás gazda nélkül történt; mert ha a Duna megárad, a közlekedés megszűnik s a bal parton levő sereg el van vágva és mire annyi hid a Kalarasnál?”

Erre következéleg bátorodom felelni: Ha a török sereg a Pruth-vonalat tartja, 1877. ápril vége előtt az orosz nem támadhatják, mert erre az időre szükség lett volna a hadtetsék összeállítására s a többi előkészüldésekre. Ha a törökök az említett három vonalat keményen tartják, hónapok eltelhetnek, míg az orosz azokat átőri s addig a Duna lepadott. Mi az áradást illeti, az a sereg hasznára lett volna, mert a tengeri hajók Konstantinápolyból mindent hozhattak s a betegeket és sebesülteket elszállíthaták volna. A mi a hidak sokaságát illeti, emlékeztetem a tisztelt olvasót a franciák 1812-ben történt visszavonulására a Berezinán.

I. Napoleon azt a hibát követte el, hogy csak egy hidat veretett a folyón s a hátráló sereg ezen egy összetolakodott, hogy a hid betörött és több ezer muszka a vízbe fullt. Ugy a lipcei csata után az Elster folyón csak egy hidat veretett volt, melyen a megvert francia sereg visszavonult. Az ellenség azonban szaporán nyomában volt, de a felrobbantással megbízott aknázs tiszt, látván az ellenség rohamos közeledtét, az aknát felrobbantotta; ez által a hid legbeperepült s 24000 francia elvágott a seregtől és fogságba esett, mi nem történt volna, ha több hidak lettek volna. Tehát Kalarasnál nem lett volna sok három hajóhid.

A mi Kalafat fontosságát illeti, ez a lett volna a Duna bal partján, a mi Plevna a jobb parton volt. Emlékezzünk vissza Omer basára, mi károkat okozott Kalafatnál az oroszoknak. Ha végre Kalafatot nem lehetett volna tartani, fel kellett volna robbantani és Widdinbe visszavonulni.

Ez lett volna az 1877-iki drámának első felvonása, melynek oláh földön kellett volna lefolyni. Hogy miért nem történt, arra csak a török kormány felelhetne. Az áll, hogy az ellenségnek egy talpalatnyi földet sem szabad ingyen átengedni s a törökök szinte 2500 négyyszögmerőldet egy kardcsapás nélkül engedték át az oroszoknak. Bizony, nem rossz paksis (borraváló)!

Menjünk már most a Duna jobb partjára. Itt annyi várát, városokat s erősített városokat találunk, fele, is elég volna. Egy országnak, melynek sok várái vannak, sok katonára kell; ha sok kato-